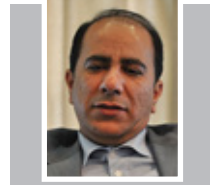

بازیگر جدید اقتصاد ایران کیست؟

مهدی جهانگیری

اگرچه کج اندیشی های کارتل های اقتصادی جهان، شاخص های طلا و ارز و نفت را متلاطم کرده اما آمارهای رسمی و مستقل از اقتصاد ایران، روایت گر خبرهای خوبی است. تازه ترین پیش بینی صندوق بین المللی پول، مویید آن است که سال جدید میلادی قرار است روزهایی به یاد ماندنی را برای مارقم بزند.

اقتصاد ایران که ماه ها قبل در محاق تورم بالای ۴۰ درصد بود، این روزها با تورم ۱۷ درصدی اخت شده و این یعنی «ثبات» که سال ها در «کوچه و پس کوچه های بازار» گم شده بود، اکنون امیدها برای پیدا شدنش زنده شده است. گزارش صندوق بین المللی پول می گوید که اقتصاد ایران، سال ۲۰۱۵ را با رشد ۲,۲ درصدی گذران خواهد کرد. این خبر خوش اما قطعاً به معنای آسایش مطلق و فراموشی آسیب ها و چالش هایی نیست که به مثابه تهدیدی برای اقتصاد تازه التیام یافته ایران قلمداد می شود.

واقع امر، این است که اقتصاد ایران به رغم همه فراز و نشیب ها و تهدیدات و مشکلاتی که در طول سالیان گذشته داشته است، همچنان به نفت وابستگی جدی دارد. در سایه بشکه های نفت هم بوده که ظرفیت های تولید و صادرات کشور، چونان که باید فعال نشده است؛ صد البته از سوء مدیریت ها و تحریم ها هم که سهم شان در رسیدن اقتصاد به جایگاه سال های اخیر قابل انکار نیست. این همه اما در حالی است که نفت، این روزها بازار محتضری دارد و تنفس های مصنوعی مانند بحران در کشورهای آفریقایی یا توافق مقطعی برای توقف تولید، گره گشا نیست. از این رو باید فکری جدی و اساسی کرد؛ از آن دست فکری که هم به هنگام ارزانی نفت به کار بیاید و هم به هنگام گرانی، ما را نرعبید. در چنین شرایطی است که نسخه «اقتصاد مقاومتی» در روزهای اخیر، از راهروهای مجلس تا دروازه دولت به کرات تکرار می شود.

حال که چاره کار در به کار بستن سیاست های اقتصاد مقاومتی است، پرسش این است که چگونه می توان اقتصاد ایران را مقاوم ساخت؟ آیا می توان ظرفیت های پولساز و ثروت آفرینی در سطح کشور یافت که مغفول مانده و فعال سازی آن نیز بتواند امید میدان پر از مین تحریم ها جان سالم به در برد؟ پاسخ را شاید بتوان در حوزه های جست که تا ۱۰ سال دیگر قرار است بزرگترین و اقتصادی ترین صنعت دنیا باشد؛ «گردشگری». واقعیت این است که گردشگری، راهکار و درمانی جدی و البته ناگزیر برای وضعیت اقتصادی ایران است. این صنعت با رشدی چشمگیر در سال های اخیر مواجه بوده و روند رو به رشد آن، همه نگاه ها را به خود معطوف کرده است.

بدون شک، گردشگری یکی از حوزه هایی است که اقتصاد ایران باید به آن توجه ویژه داشته باشد، چرا که رونق این صنعت، زمینه ساز ایجاد اشتغال پایدار و ارزان قیمت، توسعه همدلی، افزایش شادابی جامعه و رونق اقتصادی در بسیاری از بخش ها خواهد بود.

گردشگری ایران به شدت نیازمند ورود و حضور برندهای بین المللی در بهره برداری از مجموعه های خدماتی در بخش گردشگری و ورود تکنولوژی روز دنیا در حوزه های تحت پوشش این صنعت است. ایران نیز نیازمند حضور پرننگ در فضاهای بین المللی و کسب تجربه از کشورهای صاحب جایگاه در گردشگری است.

شکی نیست حضور گردشگران در ایران جدا از مزایای اقتصادی، مزایای دیگری را نیز در پی دارد که منجر به رونق سایر فعالیت های اقتصادی در بخش های دیگر خواهد شد. چرا که حضور پر شمار گردشگران در ایران به منزله نفی تمام فضا سازی هایی است که بر علیه کشور صورت گرفته و پیام صلح و امنیت را بلندتر از هر صدای دیگری به گوش سایر کشورها خواهد رساند و این زمینه مساعدی را برای ورود منابع ارزان قیمت بین المللی و حضور سرمایه گذاران بالقوه برای سرمایه گذاری در حوزه های مختلف از جمله گردشگری فراهم می کند.

در سال ۱۳۸۴ که سند چشم انداز توسعه بخش میراث فرهنگی و گردشگری کشور تدوین شده است، سهم ایران از گردشگران بین المللی ۰,۰۹ درصد بوده است. در این سند سهم گردشگری ایران در سال ۱۴۰۴ شمسی (۲۰۲۵ میلادی) حدود ۱,۵ درصد از جمعیت گردشگران بین المللی تعریف شده است که طبق برآورد صورت گرفته در زمان تدوین سند، حدود ۲۰ میلیون نفر تخمین زده شده است.

همچنین سهم درآمدی ایران در زمان تدوین سند، حدود ۰,۰۷ درصد از درآمد جهانی تخمین زده شده است که مقرر شده است این سهم به ۲۰ درصد از درآمد گردشگری جهان ارتقا یابد. با توجه به آمارهای موجود در زمان تدوین این سند، رقم تخمینی حدود ۲۵ میلیارد دلار می باشد.

البته اگر بخواهیم سند تدوین شده را بر اساس رشد موجود گردشگری در جهان، دوباره به روز رسانی کنیم، طبق پیش بینی بلند مدتی که توسط UNWTO برای جمعیت گردشگران بین المللی در سال ۲۰۲۵ میلادی صورت گرفته است، تعداد گردشگر بین المللی به حدود ۱,۶ میلیارد نفر در جهان خواهد رسید که با در نظر گرفتن سهم ۱,۵ درصدی ایران، باید حدود ۲۴ میلیون گردشگر به ایران بیاید تا سند چشم انداز ۲۰ ساله محقق شود. این در حالی است که اگر رشد فعلی جهانی گردشگر را (۵+ درصد) که فراتر از پیش بینی UNWTO بوده، ملاک محاسبه قرار دهیم، آنگاه جمعیت گردشگر دنیا در سال ۱۴۰۴ رقمی نزدیک به ۱,۹ میلیارد نفر خواهد بود و بالطبع تکلیف ایران بر اساس سند چشم انداز برای جذب گردشگر، جمعیتی بیش از ۲۸ میلیون نفر در سال خواهد بود.

کنار هم قرار دادن آمارهای موجود و آمارهای هدف گذاری شده بیانگر این واقعیت است که تعداد گردشگر فعلی ایران باید حدوداً ۵ برابر شود. یعنی درست اتفاقی که پس از تغییر دولت در سال گذشته (۱۳۹۲) در گردشگری ایران به وقوع پیوست و موجی از گردشگران به سوی ایران سرازیر شدند، باید در طول تمام سال های آینده تکرار شود تا سند چشم انداز محقق شود. به عبارت دیگر گردشگری ایران نیازمند رشد ۲۰ درصدی سالیانه گردشگر ورودی است تا بتواند همگام با سند چشم انداز تدوین شده حرکت کند.

اما به واقع، راهکار ما برای رسیدن به اهداف قابل توجه و تامل در گردشگری چیست؟ نخستین و مهمترین نیاز گردشگری کشور، یک «عزم ملی و اراده حقیقی» است. علیرغم همه تلاش های صورت گرفته و شعارهای بیان شده، هنوز عطش رونق گردشگری در ایران همه گیر نیست.

۳ شاخص از ۵ شاخص نخست رقابت پذیری گردشگری و سفر که مربوط به «چار چوب مقررات» است، تحت تاثیر همین عزم و اراده ملی است. گردشگری یک موضوع فرباشی و ملی است و رونق آن در گرو مشارکت و همکاری همه سازمان ها و نهادهای مرتبط (و حتا به ظاهر غیر مرتبط) است. گردشگری ایران نیاز به یک انقلاب دارد.

همان گونه که پس از انقلاب یک عزم ملی برای ریشه کن کردن بی سوادی ایجاد شد و «نهضت سوادآموزی» به راه افتاد، برای بهبود اوضاع گردشگری نیز نیاز به «نهضت جذب گردشگر» وجود دارد. برای این منظور لازم است تا اراده رونق گردشگری در گفتار و رفتار مسئولین کشور - از بالاترین رده تا پایین ترین رده - قابل مشاهده باشد.

برای تحقق اهداف تعیین شده در سند چشم انداز، ایران باید همه ساله رشدی ۲۰ درصدی را در کارنامه گردشگری خود رقم بزند. این هدف، وقتی در کنار شرایط امروز جامعه، هماهنگی موجود بین نهادها و سازمان ها، شرایط فعلی زیرساخت ها در بخش های مختلف، علاقه و تمایل ارکان مختلف حکومتی، وضعیت مقاصد و جاذبه های گردشگری موجود و... قرار می گیرد، بیشتر به یک شوخی می نماید. اگر ایران قصد دارد گردشگری خود را رونق بخشد، باید کاملاً جدی باشد؛ جدی تر و ملی تر از همه زمان های دیگر...

* کارشناس مسائل اقتصادی